

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Тыва

Управление образования муниципального района «Тес-Хемский кожуун Республики
Тыва»

МБОУ У-Шынаанская СОШ

РАССМОТРЕНО

на педагогическом совете

Протокол №1

от «30» 08. 2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора по
УВР

Кадыг-Кара Ч.В. Кадыг-Кара Ч.В.

от «31» 08. 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

И.о. директора школы

Араваа Ч.В. Араваа Ч.В.

Приказ №1/5

от «01» 09.2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета литературное чтение на родном языке

для 2 класса начального общего образования

на 2023-2024 учебный год

Холь-Оожу, 2023

Тайылбыр бижик.

Бо ажилчын программа эге школаның Федералдыг куруне стандарттарынын бадылаан Россия Федерациязынын ооредилге яамызынын доктаалынга болгаш Федералдыг методкатыжышкыннын протоколунга даянган. 2-ги класстың «Литературлуг номчулга» деп номунун ажилчын программанын Л.С.Кара-оолдун бо авторнун номунга даянып тургускан.

2-ги класстын литературлуг номчулга эртемнге тургускан календарлыг план Тыва Республиканын ниити болгаш профессионал ооредилге яамызынын чанында ооредилге-методиктиг човулелдин бадылааны-биле, Л.С.Кара-оолдун 2-ги класстарга тургусканы эге школанын номчулга программазынга даянып тургустунган.

Тыва уругларны шын, кижизиг, эртем-билиглиг кижилер кылдыр ооредири – амгы уенин школаларыны эн-не кол сорулгаларынын бирээзи. Ужук-бижик номчуп билип эгелээринин эн-не кол дозу- эге класстар. 7-10 харлыынга чедир уругнун чугаа-домаанын ангы-ангы хевирлеринин (бижимел чугаа, номчулга, дыннап билири) сайзыраарынга таарымчалыг уези. Ынчангаш тыва литературлуг номчулга эге школага чугула эртемнернин бирээзи.

"Литературлуг номчулга" номунда кирип турар чогаалдар программага дууштур темалар аайы-биле болуктей бердинген.

Эге класстарнын чечен чогаал номчулгазынын программазы чечен эстетиктиг болгаш литература шинчилелдиг принциптерге даянмышаан, оон ундезилеттинген болгаш проблема-тематиктиг принципке чагыртып турар.

Базистиг программада эртемнин туружу

«2-ги класстарга номчулга программазы» ооредилге планын езугаар 2-ги класстарга номчулга болгаш чугаа сайзырадылгазы 1 шак. Чылда 34 шак.

ЧЕЧЕН-ЭСТЕТИКТИГ ПРИНЦИП

Чечен-эстетиктиг принциптин негелдезин езугаар уругларныч ооренир ужурлуг чогаалдарынын санынга программаже колдуунда чечен чогаалдын бедик шынарлыг улгегерин (созуглелдерин) кирип, оларныч шилилгезин шын тодарадыры негеттинер. Чогаалдын чугле сонuurганчыг утказын билиндирип, ооредиглиг, солун созуглелдерни номчуп бээри-биле кызыгаарланып болбас. Долгандыр турар хурээлелдин байлаан, оон чажыттарын коргузуп турар уран-чечен аргаларын болгаш кижилер аразында харылзааларнын байын коргузуп турар дээди, чараш сеткилдерни оттуруп, амыдыралда онза, чараш чуулдерни эскерип база танып-билип алырын, чуртталгага ажы-толдун бот-хамаарылгазын хевирлээри чугула.

Чечен (уран) чогаалдары уругларны номчулгага ынак, бугу-ле чараш чуулге хандыкшылдыг, ону шын унелеп билир кылдыр чанчыктырар ужурлуг. Чечен-эстетиктиг принцип уран чуулдун аразында харылзааларны идепкейлиг тургузарын тодаргайлаар **болгаш** ону быжыглаарынын аргаларын баш удур айтыр.

ЛИТЕРАТУРА ШИНЧИЛЕЛДИГ ПРИНЦИП

Литература шинчилелдиг принциптернин негелделерин езугаар уругларны эге школадан эгелеп чечен чогаалдын будуш-шынарынын эн **онзагай талаларын**, ону илередип турар кол уран аргаларын бодууну-биле таныштырар. Кандыг-даа чогаалды сайгарып турар уеде омур-хевир бирги черде турар дээрзин сагындырбышаан, созуглелдин (чогаалдыцнутказын шын шицгээттирерин принцип негеп турар.

Авторнун идеялары, бодалдары, сагыш-сеткили чечен омур-хевирни дамчыштыр илереттинер. Чечен омур-хевирни тургузарынын кол чепсээ болгаш ону шын медереп билип алырыныч *кол аргазы сос* болур. Чечен чогаалга сос тодаргай уткага (ону чугаа азы сезуглелдин узундузунден билип алып) чагыртыр болгаш ол чогаалдын утказындан, оон

ында кирген бугу-ле омур-хевирлиг системазындан ангыланып шыдавас. Бо талазы-биле литература шинчилелдиг принцип мурнунда турганы — свету чогаалдан, омур-хевирден ангылай коруп турган лингвистиктиг сайгарылганын принципинге удурланышкак.

Чогаал сайгарылгазынын уезинде состу тускайлап коор чорукту болдурбас. Чогаалдын чечен омур-хевирлиг системазында ону долдуруп чоруур боттук кезектер, бодалдар, ужур-уткалар, харын-даа оларга хамаарылга чок состерни домактар-биле харылзаалыг кылдыр сайгарар.

Чогаалдан "ушта тырттырган" ангы-ангы чурумалдыг кезектер ап, оларны уругларга сайгарар кылдыр бээр чорукту эге класстарга болдурбас.

Чечен чогаалды эпитеттер, деннелгелер, метафоралар болгаш дылдын оске-даа чурумалдыг уран аргаларын мооннеп чыып кааны кылдыр коруп болбас. Эге школага дылдын чурумалдыг уран аргаларынын сайгарылгазы бердинген чогаалдын утказынга дууштур чоруттунар болгаш уругларныц чогаалды ханы билип, ында кирген омур-хевирни долу, четче сактып алырынга дузалаар.

Литература шинчилелдиг принцип номчулга номнарынче янзы-буру темалыг болгаш утка-шынарлыг чогаалдарны кииреринин аргазын берип турар. Программа езугаар сумелеп турар чогаалдарнын жанрлары база хой янзы: тоолдар, тоолчургу чугаалар, мифтер, тывызыктар, улегер домактар, дурген-чугаалар, кожамыктар, улустун ырлары, шулуктер, шиилер, чечен чугаалар.

Бо принцип номчулга болгаш чогаал сайгарылгазынын уезинде чогаалдын темазын, идеязын композициязын, уран-чечен аргаларын база оске-даа чугула нарын айтырыгларны таарыштыр чугаалажырынын, ону уругларга чоорту билиндиреринин угланышыкынын берип турар.

НОМЧУЛГА ПРОГРАММАЗЫНЫН ТУРГУЗУУ БОЛГАШ КОЛ-КОЛ СОЛУГАЛАРЫ

Номчулга программасы дорт кезектен тургустунган:

- 1) номчулганын тематиказы;
- 2) класстан дашкаар номчулга;
- 3) номчулга талазы-биле алган билиглери, чанчылдары болгаш мергежилдери;
- 4) чогаалдарнын хевирлери-биле (жанрлары) практиктиг таныжылга.

Класска-даа, класстан дашкаар-даа номчуур чогаалдарнын данзызын программада киирбээн, чугле оларнын чижек тематиказын болгаш анаа киирер айтырыгларнын кыска тайылбырын (аннотациязын) класстар аайы-биле сумелеп киирген. Ынчангаш моон сонгаар ооредилге номнарынын ("Литературлуг номчулга" номнарынын) авторлары кайы класска кандыг тодаргай чогаалдарны киирерин боттары хостуг шилип алып аргалыг.

Чамдык кол темалар класс бурузунун программасында бар. Ынчалза-даа олар анаа-ла катаптап турар эвес, а уругларныц назы-хары улгадып, билиинин деннели бедээни-биле чергелештир чечен чогаалдарнын хемчээли, утказы болгаш дылдын уран-чечен аргалары чоорту нарыыдап, чаа чуулдер-биле немежип бар чыдар.

Башкы уругларны бичиизинден эгелеп коллективтиг езуга, бот-боттарынга негелделиг, шынчы, ак сеткилдиг, быжыг туруштуг, эрес-дидим болурунга, мозулуг аажы-чанга, куш-ажылга кижизидер сорулгалыг.

Уругларнын номчулга кичээлдеринге ооренир чуулдери оларга долгандыр турар бойдус болгаш ниитилел дугайында билиглери бээр, оларнын кижизидилгезинге улуг рольду ойнаар ужурлуг. Эрес-дидим, ак сеткилдиг, амыдыралга тура-соруктук, бурунгаар чуткулдуг, куш-ажылга ынак, телептиг кижилер дугайында чуулдерни номчуп, сайгарып тургаш уругларны моральдыг мезу-шынарга, ужур-чурумга кижизидер. Ниитиге ажыктыг куш-ажылды алдаржыткан чогаалдар дамчыштыр уругларны куш-ажылга ынак болурун, ацаа боттарынын хире-шаа-биле киржирин, ону хундулээрин; куш-ажыл кижиде бурузунун хулээлгези болгаш эргези, амыдыраарынын база бир чепсээ дээрзин билиндирер.

Торээн чурт, оон бойдузу, кижилери болгаш оларнын чаагай чанчылдары, эртем, техника, культура, уран чуул талазы-биле чедишкиннеринин дугайында чуулдер

уругларны патриотизмнин, интернационализмнин езузунга, эстетиктиг овор-хевирнин аажы-чанынга кижизидеринге деткимчени бээр болгаш уругларнын угаан-медерелинин саизыраарынга улуг ужур-дузалыг.

Эге школа оореникчилеринин амыдыралчы арга-дуржулгазы байлак эвес, номчаан номнары, чогаалдары эвээш дээрзи билдингир. Оларада амыдыралды хайгаарап база чогуур туннелдер кылыпкы дег номчукчу дуржулгазы ам-даа четче хевирлеттинмээн.

Оон ужурундан эге школага чечен чогаал номчулгазы ангы-ангы чогаалчыларнын чогаадыкчы салымынын ылгавырлыг талазы, допчу намдары, чогаадыкчы ажыл-херектери-биле таныштырарын негевес. Чогаалчыларнын допчу намдарын, чогаадыкчы ажыл-чорудулгазын, чечен чогаалды монографтыг (авторлар аайы-биле) ооредиринин принциптин ортумак класстардан эгелээш, улуг класстарга чоорту киирген болур ужурлуг.

Ынчангаш эге школага чечен чогаал номчулгазы нийти литература курузунун эге уе-чадазы болбушаан, ортумак школага литература талазы-биле узуктел чок билиг бээринин чугула кезээ болуп турар.

Эге школага чечен чогаал номчулгазынын программазы уругларнын аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадырынче кол кичээнгейни угландырып турар. Оон иштинде бир онзагай черни оореникчилерни шын чугаалап ооредиринин чугула хевири (аргазы) — номчулганын чанчылдарын шингээттирип хевирлээри болгаш ону сайзырадырынче угланган ажылдарны чорудары кол черни ээлеп турар.

Номчулга кичээлдеринин кол сорулгазы — ыткыр (дынналдыр) номчурунун хевиринден эгелээш, ханы, медерелдиг иштинде номчурун чедип алыры.

Номчулганын шын, медерелдиг, аянынг номчуур шынарларынын болгаш дынналдыр база иштинде номчуур хевирлерин уругларга шингээттирерде, янзы-буру аргаларны ажыг-лап, ажылдарнын хевирлерин чоорту нарыыдадып тургаш, билиндирерин сумелеп турар.

Ооредилгенин бирги чылында сос номчурунун аргаларын шингээттирип, ангы-ангы состерни, сос каттыжыышкыннарын домактар болу бээр кылдыр ун аайы-биле (интонация) кожуп, чугурту номчулгаже чоорту шилчиир.

Ийиги чылында угаан ажылыныц база бир чадазынче унуп, иштинде номчулганын чанчылдарын боттандырап.

Ушку чылында номчулганын темпизин элээн дурген шуудадыр. Номчулга уезинде уе камнаарынын чогуумчалыг аргаларын чеп ажыглаарын шингээттирер.

Дортку чылында номчулганын кол шынарларын (шын, чугурту, медерелдиг, аянынг) колдуунда шингээдип апкан турар. Литературлуг шын адаашкын езугаар болгаш рольдар аайы-биле аянынг номчурунун чанчылдарын ап, номчулганын чогуур темпизин шын сагып билген турар ужурлуг.

Эге школанын бугу-ле чадаларында башкы уругларны номчуп билир кылдыр ооредири-биле чергелештир уруглар боттары номчаан чогаалынын утказын сайгарып, ында кол чуулду илередип, оон чогуур (улуг эвес) туннелдер кылып шыдаптарынче угланган ажылдарны база чорудар. Оон ангыда номчаан созуглелдерин кезектерге чарып, оларга тус-тузунда ат тыварынга, абзацтар дузазы-биле план тургузарынга, номчаан чуулунун утказын делгеренгей (долу) азы допчу кылдыр чугаалап оорениринге чанчыктырап.

Чечен чогаал эртеминге хамаарыштыр 3 — 4 класстарга дараазында бодуун билиглер-биле база таныштырып болур: автор дугайында кыска дыннадыглар, номчаан чогаалынын жанры, темазы, улустун аас чогаалынын бичии жанрлары — тывызыклар, улегер домактар, дурген-чугаалар, янзы-буру тывызыктыг бодалгалар дээш оон-даа оске.

Литературлуг номчулганы дамчыштыр чечен чогаалды уругларга ханы билиндирерде, оларнын хире-шаа-биле чогаадыкчы чоруунга ундезилеп, ону ооренип коруп тургаш, иштики сагыш-сеткилдин анаа хамаарылгалыг болурунун дуржулгазынга даянырын база сумелеп турар.

Чечен чогаал кижинин угаан-медерелинге, сагыш-сеткилинге салдарлыг болганда, ол уран чуулдун нарын хевиринге хамааржыр.

Чечен чогаал номчуп, чечен овор-хевирлер-биле танышкан тудум, уругларнын ниити сайзыралы, чувени угаап, медереп билири, сагыш-сеткилинин бодалдары улам делгемчиир, ханылаар, байлакшыыр. Авторнун созуглелинге дууштур уругларныц аас-биле харыылары, чечен овор-хевирге хамаарыштыр билип алган бугу-ле ажыктыг чуулдери оларнын чечен чогаалды шингээдип ап турарынын херечизи болур.

Программада бердинген чижек тематикаларга хамаарыштыр номчуур ужурлуг чогаалдар иштинден уруглар торээн черинин, долгандыр турар хурээлелдин; эш-оор болгаш уе-чергелеринин, оларнын чуртталгазынын, оюн-тоглаазынын, ужуралдарынын; бойдус болгаш оон камгалалынын; тыва чоннун чаагай чанчылдарынын; торээн чуртунун тоогузунден барымдааларнын дугайында билиглерни шингээдип алырлар.

Эге школанын чечен чогаал номчулгазы дараазында кол-кол сорулгаларны чедип алырынче угланган:

1. уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннерин, чорук-херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алырынын аргаларын сайзырадыр;
2. чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, овор-хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир кылдыр уругларны ооредир; оларнын боданыр аргаларын болгаш чогаадыкчы бодалдарын сайзырадыры;
3. шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаан, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер;
4. уругларнын ном-биле ажылдап, оон билиг тыварынга номну ургулчу номчуурунга негелделиг, чечен чогаалга сундулуг, уран состун тургузукчулары — чогаалчыларнын чогаадыкчы ажыл-херектеринге сонуургалдыг болурун чедип алыр;
5. долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билиринин дуржулгазын байыдар;
6. хемчээл, утка, тематика, жанр талазы-биле ангы-ангы чогаалдарны ханы, шын билиндирер;
7. номчаан чуулунун утказын шингээттирерден ангыда, уругларнын ниити билиинин деннелин делгемчидеринин дуржулгазын байыдар болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлээр;
8. чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырар;

**«Литературлуг номчулга» эртемниң календарь-тематиктиг планнаашкыны.
Неделяда 1 шак,чылда-34 шак.**

№	Темазы	Башкының ажыл чорудулгазы	Өөреникчинин ажыл чорудулгазы	УУД	Шагы	Ай хуну	факт
						План	
1	С. Маршак «Календарьнын бирги хуну»; С.Сарыг-оол «Ном». Ар.4,5	«Литературлуг номчулга» ному-биле таныштырар; Сентябрь 1- Билиглер хуну дээрзин беседа, шулуктерден билиндирер. Номнун ажыын, ону шын ажыглаар, камнаар деп билиндирер. Шулукутерни деннээр, оларнын домей чуулдерин хайгаарадыр.	Кичээлге белеткенир; Башкыны дыннаар; Кичээлдин сорулгазын, темазын илередир; Чаа состер-биле таныжар, башкыдан айтырыг салыр.	Личностуг: –номга хумагалыг, камныг, ынак болуру; езу-чурумга чагырткан, ужур-дурумну сагып билир кижизиг мозу – шынарлыг бооп хевирлеттинген турар; Регулятивтиг _ ооренип турар эртемнин тема, болук аайы-биле кол сорулгаларын,утказын угаап билири; башкынын удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны кууседип ооренири; Эртемге сонургалы (Познавательный) Башкынын салган айтырыынга аас-биле тода харыылап билири Коммуникативтиг: эштерин база башкыны дыннап билири	1	07.09	
2	К.Ондар «Ужук дою». Ар 6,7 Ч. Кара-Куске «Арыг-силиг, чараш бижиир».				1	14.09	
3	С.Сарыг-оол «Оореникчээ» С. Маршак «Школачы билип алзын»	Өөреникчинин кичээлге беленин хынаар; Кичээлге сорулга салырынга дузалажыр;	Кичээлге белеткенир; Башкыны дыннаар; Кичээлдин сорулгазын, темазын илередир; Чаа состер-биле таныжар,	Личностуг Аянныг номчуурунга белеткенир талазы-биле бот онаалганы башкыдан алгаш, улуг эвес созуглелди иштинде	1	21.09	

4-5	<p>Класстан дашкаар номчулга «Ногаан, кок болгаш кызыл карандаштар». С. Баруздин «Берге бодалга»</p>	<p>Салдынган сорулгага дууштур кылыр ужурлуг ажылды планнап, хайгаарап, оон туннелинге чедеринин болдунар аргаларын тодарадып билирин ооредир. Башкы уругларнын кичээнгейин чаа билиглерни ажыдарынче угландырап. Билиг бурузу бодунуу – биле кандыг ажыктыгыл, амыдыралга канчаар хереглеттине бээрил деп чувени уруглар-биле сайгарар.</p>	<p>бодунун ажылын унелээр, туннелди ундурер созулгелде чугула утка илередир состу ун-биле (бедидип, чавызадып тургаш) ылгап билири; -медээ, айтырыг, кыйгырыг демдектерин барымдаалап, домактарнын аянын ун-биле дамчыдып билири.</p>	<p>медерелдиг номчуп билири; башкы-биле демниг ажылдажыышкын уезинде чечен чогаалды ооренип шингээдип алырда чаа-чаа сорулгаларны салып билири; кылып турар ажылдарын ажыл уезинде болгаш ажыл соонда шын азы шын эвес кылып турарын боду сайгар</p> <p>Регулятивтиг: Номчаан чуулунун утказынга айтырыгларга харыылаары. Номчаан чуулунун кол маадырларынын аажы-чанын, кылган херектерин билиринге ооредир.</p> <p>Эртемге сонуургалы (Познавательный) бодунун назы-харынга дууштур янзы-буру словарьларга, справочниктерга даянып билири</p> <p>Коммуникативтиг: эштерин база башкыны дыннап билири; бодунун бодалын илередип билири</p>	2	28.09 05.10	
Чылдың үелери. Тодуг-догаа кузумейни							
6	<p>Б. Ховенмей «Куску хову». Г. Скребицкийни-биле «Кус».</p>	<p>Оореникчинин кичээлге беленин хынаар; Кичээлге сорулга</p>	<p>Кичээлге белеткенир; Башкыны дыннап; Кичээлдин сорулгазын, темазын илередир;</p>	<p>Личностуг – оорилгеже хаара тудары; кичээлде бодун ап билири.</p> <p>Регулятивтиг</p>	1	12.10	

		салырынга дузалажыр; Ном-биле таныштырар; Онаалганын эге тайылбырын бээр Кус дугайында чогаалдар-биле таныштырар; медерелдиг номчулгазын сайзырадыр	Чаа состер-биле таныжар, бодунун ажылын унелээр, туннелди ундурер	бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш бодунун, эштеринин ажылын унелеп билиринге ооренири; бодунун кылыр ужурлуг ажылын планап билири; салып алган сорулгаларын езугаар ажылын кылып база унелеп билири; Эртемге сонуургалы (Познавательный) бодунун назы-харынга дууштур янзы-буру словарьларга, справочниктерга даянып билири Коммуникативтиг: эштерин база башкыны дыннап билири; бодунун бодалын илередиб билири			
7	В. Бианки «Сыйтылаа куске» Тыва улустун тоолу «Дилги биле Ала- Сааскан» ар. 25-	Дириг амытаннар дугайында тоолдар- биле таныштырар;	Дириг амытаннар дугайында уругларнын сагыш човаашкыны. Бодунун билиин сайгарып, куусеткен ажылын шын унээри	бодунун назы-харынга дууштур янзы-буру словарьларга, справочниктерга даянып билири	1	19.10	
Улустун аас чогаалы							
8	С. Пюрбю «Бора-Шиижек» А. Шоюн «Селбер Койгунак»	Оореникчинин кичээлге беленин хынаар; Кичээлге сорулга салырынга	Башкынын айты рыгларынга харыылаар. Бажынга онаалга кылганын туннээр; Кичээлге оюн	Личностуг - долгандыр турар бойдуска хумагалыг, камныг,ынак болуру - езу-чурумга чагырткан, ужур-дурумну сагып билер	1	26.10	
9	К. Чуковский «Ылааш-				1	09.11	

	Сээк»; . Скребицкийни- биле «Коданнын аян- чоруу»	дузалажыр; Оюн аргазы-биле Сорулганы чедип алырынга дузалажыр. Библиотекалар, немелде номнар-биле ажылдаарын сумелээр	хевирлеринге киржир; Рольдап ойнаар; Тоолдарны билип турарын туннээр. Улустун аас чогаалы биле авторлуг чогаалдарны ылгап билири. Диалогка киржип, бодунун бодалын илередири. Номчаан чуулунун	кижизиг мозу – шынарлыг бооп хевирлеттинген турар; Эртемге сонuurгалы (Познавательный) - Библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;			
10	С. Сарыг-оол «Бызаа»; «Бодаган» С.Сарыг-оол «Халбынмай» С.Сарыг-оол «Анай»; К-Э. Кудажы Ю. Кюнзегеш «Узер хуна»	Оореникчинин кичээлге беленин хынаар; Кичээлге сорулга салырынга дузалажыр; Оюн аргазы-биле Сорулганы чедип алырынга дузалажыр. Дириг амытаннар дугайында тоолдар-	Угааннын улаштыр сайзыраарынга болгаш эки билиг чедип алырынга номчулганын ужур –дузалыын билиндирер. Бодунун делегейин болгаш долгандыр турар хурээлел-биле таныжып алырынга номчулганын эргежок чугулазын	Личностуг: медеpелдиг номчулгазын сайзырадыр; Регулятивтиг: -Аянын номчуурунга белеткенир талазы-биле бот онаалганы башкыдан алгаш, улуг эвес созуглелди иштинде медеpелдиг номчуп билири; Эртемге сонuurгалы (Познавательный) бодунун	1	16.11	

		биле таныштырар;	билиндирер. Дириг амытаннар дугайында уругларнын сагыш човаашкыны. Бодунун билиин сайгарып, куусеткен ажылын шын унелеп, демдек салып билиринге тускай аргаларны башкынын дузазы-биле чогаадыр Ном ажыглаарынга чанчыктырар; дылга сонургалын , номчулга болгаш билиглерже чуткулун хайныктырар	назы-харынга дууштур янзы-буру словарьларга, справочниктерга даянып билири			
Чылдын үелери. Аккыр харлыг кыжым							
11	Е. Танова «Кышкы ыржыгаш» Шулук К. Ондар «Харжыгаш»	Оореникчинин кичээлге беленин хынаар; Кичээлге сорулга салырынга дузалажыр;	Башкынын айты рыгларынга харыылаар. Бажынга онаалга кылганын туннээр; Кичээлге оюн хевирлеринге киржир; тывызыктар тывары;	<i>Личностуг:</i> Башкы биле болгаш эш-оору-биле куусеткен ажылын шын туннээри. Эштежип ажылдаарынга ооренир. Бодун ангы-ангы рольдарга кириштирер (удуртур, кууседир) Номнун тускай айтып каан демдектерин, словарьдан херек состерни шын тодарадып, тып ооредир. Бодунун бодалын аас- биле болгаш бижимел- биле шын, дес-дараалаштыр тодарадыр	1	23.11	
12	Ч. Ондар «Чаа чылдын йорээли» С. Михалков «Чаа чылда»	Оюн аргазы-биле Сорулганы чедип алырынга дузалажыр.			1	30.11	
13	Класстан дашкаар номчулга «Кыш дугайында шулуктер»				1	07.12	

				<p>Регулятивтиг: -Долгандыр турар хурээлелди хайгаарап, бойдустун уелеринин оскерилгелерин хайгаарап, эскерип билири, оон дугайында улуг эвес чугаа тургузуп билири</p>			
14	Бистин проективис. «Тос чузун малымайны»		<p>Проект деп чул? Ону канчаар кылырыл? Проектинин планын. сорулгазын шын тургузуп билири.</p>		1	14.12	
15	Л. Чадамба «Арыг-шевер» К. Чуковский «Чунар херек».	<p>Оореникчинин кичээлге беленин хынаар; Кичээлге сорулга салырынга дузалажыр; Оюн аргазы-биле Сорулганы чедип алырынга дузалажыр. Арыг-силиг болурунга ооредир;</p>	<p>Созуглелдин утказынга дууштур интонацияны шын сагып, меделдиг, аянынг номчууру. Номчулганын ангы-ангы аргалары; созуглелди кезектерге чарары; ажылын унелеп билири.</p>	<p>Личностуг: -арыг-силиг чоруктун кадыкшылга ужур-дузазын билири; -созуглелдин кол утказын билири; Регулятивтиг -спорттун кадыкшылга ужур-дузазы; -бодунун кадыынга хумагалыг болуру; -чогаалдын состеринге даянып монолог чугааны тургузуп билири</p>	1	21.12	

				<p>Эртемге сонуургалы (Познавательный) Бодунун бодалын дес-дараалаштыр аас-биле болгаш бижимел – биле дамчыдып билири;</p>			
16	Л. Чадамба «Март сези».А.Даржай «Ава»	<p>Оореникчинин кичээлге беленин хынаар; Кичээлге сорулга салырынга дузалажыр; Бодунун азы эштеринин кылган частырыгларын шугумчулелдиг езу-биле эскерип билир, ол частырыглардан чайлап ооренир чорукка уругларны ооредир.</p>	<p>Башкыны дыннаар. Башкынын айтырыгларынга харыылаар. Бажынга онаалга кылганын туннээр; Кичээлге оюн хевирлеринге киржир; тывызыктар тывары;</p>	<p>Личностуг: Ада-иенин созун ургулчу дыннап чоруурунга кижизидер; ада-иезин унелеп билири; Регулятивтиг: -Долгандыр турар хурээлелди хайгаарап, бойдустун уелеринин оскерилгелерин хайгаарап, эскерип билири, оон дугайында улуг эвес чугаа тургузуп билири; -номчаан чуулунге хамаарыштыр айтырыгларга харыы берип , утказын чугаалап, кол бодалды илередип билири; Эртемге сонуургалы: (Познавательный) -номчаан чуулунге хамаарыштыр айтырыгларга харыы берип , утказын чугаалап, кол бодалды илередип билири; -чогаалдын киржикчилеринин кылып турар чуулдеринин</p>	1	28.12	

				унелеп, чылдагаанын тайылбырлап шыдаптары; Коммуникативтиг: эштерин база башкыны дыннап билири; бодунун бодалын илередип билири			
Чылдын уелери. Хоглуг чазым							
17	С.Сарыг-оол «Чаагай час»	Оореникчинин кичээлге беленин хынаар;	- частын баштайгы демдектерин амыдыралдан хайгаарап, авторнун состерин кириштирип тургаш монолог чугааны туругзары;	Личностуг: долгандыр турар бойдуска хумагалыг, камныг,ынак болуру; - езу-чурумга чагырткан, ужур-дурумну сагып билир кижизиг мозу – шынарлыг бооп хевирлеттинген турар Регулятивтиг: -Долгандыр турар хурээлелди хайгаарап, бойдустун уелеринин оскерилгелерин хайгаарап, эскерип билири, оон дугайында улуг эвес чугаа тургузуп билири; -номчаан чуулунге хамаарыштыр айтырыгларга харыы берип , утказын чугаалап, кол бодалды илередип билири; Эртемге сонuurгалы: (Познавательный) -номчаан чуулунге хамаарыштыр айтырыгларга	1	11.01	
18	С. Пюрбю «Час келди»; В. Бианкинии-биле «Бяштарнын байырлалы»	Кичээлге сорулга салырынга дузалажыр;	Номчаан чуулунун утказын бодунун хайгааралдарынга даянып тургаш чугаалап билири;		1	18.01	
19	Класстан дашкаар номчулга В. Бианкинии-биле «Уш час»	Салдынган сорулгага дууштур кылыр ужурлуг ажылды планнап, хайгаарап, оон туннелинге чедеринин болдунар аргаларын тодарадып билирин ооредир. Башкы уругларнын кичээнгейин чаа билиглерни ажыдарынче угландырап	литератураны уран-чуулдун янзы-буру хевирлери-биле холбаары;		1	25.01	
20	Л.Чадамба «Кым-дыр мен?». Когудуглер.				1	01.02	

				харыы берип , утазын чугаалап, кол бодалды илередип билири; -чогаалдын киржикчилеринин кылып турар чуулдеринин унелеп, чылдагаанын			
Бистин бичии өнуктеривис							
21	Ю.Кюнзегеш «Койгунак». Ар 102	Оореникчинин кичээлге беленин хынаар;	Кичээлге белен болурунга бодун белеткээр;	Личностуг: долгандыр турар бойдуска хумагалыг, камныг,ынак болуру; - езу-чурумга чагырткан, ужур-дурумну сагып билир кижизиг мозу – шынарлыг бооп хевирлеттинген турар Регулятивтиг: -Долгандыр турар хурээлелди хайгаарап, бойдустун уелеринин оскерилгелерин хайгаарап, эскерип билири, оон дугайында улуг эвес чугаа тургузуп билири; -номчаан чуулунге хамаарыштыр айтырыгларга харыы берип , утазын чугаалап, кол бодалды	1	08.02	
22	А. Пушкин «Кушкаш» Ар.103	Кичээлге сорулга салырынга дузалажыр;	Даалгаларны кууседир;		1	15.02	
23	Класстан дашкаар номчулга «Шиижек оглу» ар	Салдынган сорулгага дууштур кылыр ужурлуг ажылды планнап, хайгаарап, оон туннелинге чедеринин болдунар аргаларын тодарадып билирин ооредир. Бацкы уругларнын кичээнгейин чаа билиглерни ажыдарынче угландырап	-Аянынг номчуурунга белеткенир талазы-биле бот онаалганы башкыдан алгаш, улуг эвес созуглелди иштинде медеделдиг номчуп билири		1	22.02	
24	М. Пришвинии-биле «Чараа-чечен»;				1	29.02	

				илередиб билири; Эртемге сонuurгалы: (Познавательный) -номчаан чуулунге хамаарыштыр айтырыгларга харыы берип , утказын чугаалап, кол бодалды илередиб билири;			
25	М. Пришвинии-биле «Дилгинин чеми » Ар. 109	Оореникчинин кичээлге беленин хынаар; Кичээлге сорулга салырынга дузалажыр; Салдынган сорулгага дууштур кылыр ужурлуг ажылды планнап, хайгаарап, оон туннелинге чедеринин болдунар аргаларын тодарадып билирин ооредир. Бацкы уругларнын кичээнгейин чаа	Созуглелдин утказынга дууштур интонацияны шын сагып, медеpелдиг, аянныг номчууру. Номчулганын ангы-ангы аргаларын билири; созуглелди кезектерге чарары	~~чогаалдын киржикчилеринин~~ Регулятивтиг - башкы-биле демниг ажылдажышкын уезинде чечен чогаалды ооренип шингээдип алырда чаа-чаа сорулгаларны салып билири; кылып турар ажылдарын ажыл уезинде болгаш ажыл соонда шын азы шын эвес кылып турарын боду сайгарып, шинчилеп билири;- номчулга талазы-биле бодунун ажылын планнап билири. Личностуг - долгандыр турар бойдуска хумагалыг, камныг,	1	07.03	
26	Тоогу чугаалар. Мечи сылдыс. Инек буурээ. Ар.111-113				1	14.03	
27	Куу, Рак болгаш шортан. Ар.114				1	21.03	
28- 29	Адазы болгаш оолдары. «Айбаангы».				2	04.04 11.04	

		билиглерни ажыдарынче угландыраар		ынак болуру; - езу-чурумга чагырткан, ужур-дурумну сагып билир кижизиг мозу – шынарлыг бооп хевирлеттинген турар; Эртемге сонuurгалы			
Чылдың үелери. Чараш чайым							
30	Э. Кечил-оол «Чечектерим» Ар. 135	Оореникчинин кичээлге беленин хынаар;	Башкынын чугаазын дыннаар; айтырылгарга долу тода харыыны бээри;	Личностуг: Башкы биле болгаш эш-оору-биле куусеткен ажылын шын туннээри. -Долгандыр турар хурээлелди хайгаарап, бойдустун уелеринин оскерилгелерин хайгаарап, эскерип билири, оон дугайында улуг эвес чугаа тургузуп билири; Регулятивтиг: Ооредилгенин утказын, ажыктыын медеделдиг сайгарып билири. Онаалга, даалга бурузунун улам ханылап, нарыыдап ораарын хайгаараарынче кичээнгейни угландыраар. Эртемге сонuurгалы:	1	18.04	
31	С.Сурун-оол «Диин оглу» ар. 136	Кичээлге сорулга салырынга	Коллективтиг сайгарылганы кылыры;		1	25.04	
32	С.Сурун-оол «Элик» Ар. 138	дузалажыр; Салдынган сорулгага	Бодунун бодалын аас-биле болгаш бижимел-биле шын, дес-дараалаштыр тодарадыр		1	16.05	
33	Класстан дашкаар номчулга Тыва дугайында чогаалдар номчуур.	дууштур кылыр ужурлуг ажылды планнап, хайгаарап, оон туннелинге чедеринин болдунар аргаларын тодарадып билирин ооредир. Башкы уругларнын кичээнгейин чаа билиглерни ажыдарынче			1	23.05	

34	Туннел кичээл.	угландыраp		<p><i>(Познавательный)</i> Чаа чуулду дилеп тывары; кылган ажылын <i>унелеп</i> билири; <i>Коммуникативтиг:</i>эштерин база башкыны дыннап</p>	1	30.05	
----	----------------	------------	--	---	---	-------	--